

Strona główna>Postępowanie sądowe>Sprawy cywilne>Przeprowadzanie dowodów

Jeśli chodzi o wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych, bieżące procedury i postępowania wszczęte przed końcem okresu przejściowego będą nadal prowadzone na mocy prawa UE. W portalu e-Sprawiedliwość do końca 2022 r. będą nadal aktualizowane informacje dotyczące Wielkiej Brytanii na podstawie dwustronnej umowy z tym krajem.

Przeprowadzanie dowodów

Szkocja

1 Ciężar dowodu

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Standard dowodowy w sprawach cywilnych w Szkocji opiera się na zasadzie uprawdopodobnienia przy założeniu, że ciężar dowodu spoczywa na stronie, która dąży do korzystnego dla niej rozstrzygnięcia określonej kwestii. W tym celu strona musi przedstawić wystarczające dowody na poparcie swojego twierdzenia. W przypadku przedstawienia dowodów dotyczących określonej kwestii, które nie prowadzą wyraźnie do rozstrzygnięcia przedmiotu sporu na korzyść powołującej strony, strona powołująca się na te dowody może przegrać sprawę.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

W pewnych okolicznościach, mimo że ciężar udowodnienia określonego faktu spoczywa na jednej ze stron, strona ta nie ma obowiązku przedstawienia wszystkich ani jakichkolwiek bezpośrednich dowodów na jego potwierdzenie. Sytuacja taka ma miejsce przede wszystkim w czterech przypadkach:

- (i) kiedy domniemanie działa na korzyść jednej ze stron,
- (ii) kiedy fakty są znane sądowi z urzędu, tj. można je niezwłocznie potwierdzić w źródłach o niekwestionowanej wiarygodności,
- (iii) kiedy sprawa będąca przedmiotem sporu między stronami została już prawomocnie osądzona, tj. w celu uniknięcia powtórnego osądzania spraw, w przypadku których sąd wydał już prawomocny wyrok,
- (iv) kiedy na początku postępowania strona przeciwna w sposób formalny przyzna prawdziwość faktów.

Wyróżnia się trzy ogólne kategorie domniemań.

Są to:
niewzruszalne domniemania prawne – stałe zasady prawa, których nie można obalić ani zakwestionować dowodem przeciwnym;
wzruszalne domniemania prawne – można je obalić dowodem przeciwnym, który potwierdza, że w danej sprawie nie można bezpiecznie wyprowadzić określonego wniosku wyłącznie na podstawie danego faktu. O ile jednak strony nie przedstawią dowodów obalających, sąd prawdopodobnie wyprowadzi taki wniosek;

wzruszalne domniemania faktyczne – wynikają z faktów ustalonych na podstawie powszechnej wiedzy. W przypadku wzruszalnego domniemania faktycznego fakt A oznacza zwykle fakt B, ale ponieważ nie jest tak zawsze, sąd wysłucha dowodów obalających.

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Nie przewidziano żadnych przepisów prawa regulujących „wagę” poszczególnych dowodów – decydują o tym sędzia i ława przysięgłych. Strona, na której spoczywa ciężar dowodu w danej kwestii, musi przekonać sąd, że przedstawiona przez nią wersja faktów jest bardziej prawdopodobna niż wersja strony przeciwnej.

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

Sędzia nie może z urzędu prowadzić czynności dochodzeniowych w sprawie, wzywać świadków ani przesłuchiwać ich na posiedzeniu niejawnym. W każdym przypadku, kiedy sprawa wymaga przeprowadzenia dowodu, sędzia wysłucha dowodów, które strony postanowiły przedstawić, i wydaje rozstrzygnięcie.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Co do zasady po złożeniu wszystkich pism procesowych strony mogą wystąpić do sądu z wnioskiem o wyznaczenie terminu posiedzenia w celu przeprowadzenia dowodów (*proof*). Na posiedzeniu strony przedstawiają sędziemu dowody na poparcie swoich twierdzeń.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Sąd odrzuca wniosek dowodowy w przypadkach, w których uzna konkretny dowód za niedopuszczalny.

Dopuszczalne są wyłącznie dowody, które spełniają dwa wymogi: mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i są zgodne z regułą dowodową.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

Wyróżnia się trzy rodzaje posiedzeń, podczas których można przeprowadzić dowody: posiedzenie w celu przedstawienia dowodów (*proof*), posiedzenie w celu ustalenia okoliczności faktycznych przed rozstrzygnięciem kwestii prawnych (*proof before answer*) oraz postępowanie z udziałem ławy przysięgłych. Posiedzenie *proof before answer* przeprowadza się w przypadku, gdy zdaniem sądu konieczne jest zapoznanie się dowodami obu stron przed rozstrzygnięciem wszelkich kwestii prawnych, które są istotne dla wydania orzeczenia w sprawie. W niemal wszystkich przypadkach sąd zapoznaje się z dowodami w toku dwóch pierwszych z wymienionych rodzajów posiedzenia i tylko w bardzo rzadkich przypadkach przeprowadza się posiedzenie z udziałem ławy przysięgłych. Posiedzenia z udziałem ławy przysięgłych mogą się odbywać wyłącznie przed Court of Session w przypadku określonych rodzajów spraw oraz przed sądem ds. uszczerbków na zdrowiu (Sheriff Personal Injury Court).

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakiej obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Dowody przeprowadza się zazwyczaj na jeden z trzech sposobów: dowody z zeznań ustnych świadków, dowody rzeczowe oraz dowody z dokumentów. Zeznania ustne obejmują dowód ze słyszenia, którego istotą jest relacja świadka o tym, co inna osoba zobaczyła lub usłyszała. Praktyką jest – w miarę możliwości – stawiennictwo świadka w sądzie w celu złożenia zeznań oraz przesłuchania (również przez stronę przeciwną).

Pojęcie dowodu rzeczowego obejmuje rzeczy materialne i fizyczne, które należy przedstawić jako dowód w sprawie. Zwykle, aby dowód był dopuszczalny, musi się na niego powołać co najmniej jeden świadek.

Dowody z dokumentu mogą być sporządzone pismem odręcznym lub drukowanym lub mogą być zarejestrowane w inny wiarygodny sposób, np. na taśmie audio lub wideo, na płycie CD lub nośniku elektronicznym; należy je również przedstawić jako dowód w sprawie. Biegli mają zwykle obowiązek stawienia się w sądzie w celu złożenia zeznań, np. potwierdzających opinię przedstawioną jako dowód w sprawie.

Jako dowody w postępowaniu cywilnym sądy regularnie dopuszczają i akceptują dowody pisemne, takie jak oświadczenia z mocą przysięgi. Biegli zwykle stawiają się w sądzie w celu przedstawienia swojej opinii jako dowodu w sprawie. W wielu przypadkach biegły będzie wypowiadał się na potwierdzenie opinii przedstawionej jako dowód w sprawie.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Obowiązuje ogólna zasada, zgodnie z którą należy przedstawić najlepszy dowód w sprawie. W Szkocji dużą wagę przywiązuje się raczej do zeznań ustnych świadka niż do innych form dowodów, ponieważ świadek jest w stanie przedstawić sądowi relację z pierwszej ręki z tego, co zobaczył lub usłyszał.

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

W niektórych okolicznościach wymagany jest dokument na piśmie. Na przykład w celu zawarcia umowy dotyczącej gruntów; w przypadku trustu, w ramach którego osoba fizyczna ogłasza się jedynym powiernikiem swojego majątku albo dowolnego majątku, który może nabyć, lub w przypadku sporządzenia testamentu, powołania trustu w testamencie (*trust disposition and settlement*) lub kodycyłu.

Również w przypadku przywołania dowodu z dokumentu należy przedstawić oryginał dokumentu stanowiącego dowód, chyba że strony akceptują jego odpis albo kopię poświadczoną za zgodność z oryginałem przez osobę wykonującą kopię.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Co do zasady każda osoba wezwana do złożenia zeznań w charakterze świadka ma taki obowiązek.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

Świadek może odmówić składania zeznań w przypadkach, w których przysługuje mu prawo do odmowy udzielenia odpowiedzi na pytania, np. w odniesieniu do kontaktów między prawnikiem a jego klientem. W prawie szkockim obowiązuje również zasada, zgodnie z którą nikogo nie można zmusić do składania zeznań, które mogłyby narazić tę osobę na odpowiedzialność karną. Świadek ma prawo odmówić odpowiedzi na pytanie, jeżeli odpowiedź zgodna z prawdą może go narazić na odpowiedzialność za przestępstwo lub wiąże się z przyznaniem się do zdrady małżeńskiej, zaś odpowiedź niezgodna z prawdą może prowadzić do postawienia mu zarzutu krzywoprzysięstwa.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Osoba odmawiająca złożenia zeznań może zostać do tego zmuszona pod groźbą postawienia zarzutu obrazy sądu. Przewidziano również możliwość przedstawienia jako dowód wcześniejszego zeznania świadka, jeżeli w danym momencie odmawia on składania zeznań.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Nie. W ustawie z 2004 r. o świadkach wymagających szczególnego traktowania w Szkocji [Vulnerable Witnesses (Scotland) Act 2004] zniesiono kryterium rozeznania w przypadku świadków w postępowaniu karnym i cywilnym, aby wykluczyć możliwość niedopuszczenia dowodu wyłącznie dlatego, że świadek nie rozumie obowiązku składania zeznań zgodnych z prawdą lub różnicy między prawdą a kłamstwem. Do sędziego lub ławy przysięgłych należy ocena wiarygodności i mocy dowodowej zeznań w świetle wszystkich dowodów przedstawionych w sprawie.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Rolą sędziego jest dopilnowanie, aby strony w sprawiedliwy sposób przesłuchiwały świadka składającego zeznania. Sędzia również musi zachować bezstronność. Sędzia może także zadawać pytania, na przykład w celu wyjaśnienia kwestii, która pozostaje niejasna, lub w celu otwarcia nowego wątku postępowania, który wydaje się istotny. Rola stron polega na doprowadzeniu po kolei zgłoszonych przez siebie świadków, którzy następnie mogą być przesłuchiwani przez stronę przeciwną.

Na mocy ustawy z 2004 r. o świadkach wymagających szczególnego traktowania w Szkocji świadkowie wymagający szczególnego traktowania (zgodnie z definicją zawartą w ustawie) mają prawo do środków szczególnych (np. połączenia wideo na żywo, ekranu, obecności osoby udzielającej wsparcia). W przypadku niektórych postępowań wszczętych na podstawie ustawy z 1995 r. o dzieciach w Szkocji [Children (Scotland) Act 1995] świadek może składać zeznania również w drodze połączenia wideo na żywo.

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Sąd dysponuje swobodą uznania w kwestii wykluczenia dowodów, które uzyskano w niewłaściwy sposób, z zastrzeżeniem nadrzędnego celu, jakim jest interes wymiaru sprawiedliwości.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Jeżeli strona postępowania w sprawie cywilnej składa zeznania, wówczas przy wydawaniu orzeczenia w sprawie sąd uwzględni je wraz z pozostałym materiałem dowodowym, z którym się zapoznał.

Ostatnia aktualizacja: 09/09/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.